

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Бастауыш сыныпта проблемалық оқыту арқылы сыни ойлауды дамыту

ЖАРИЯЛАНДЫ
05.06.2024СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/155589/>

Нургалиева Анар Елеусизовна
“Ansar-Kausar2020” мектебінің
Бастауыш сынып мұғалімі
Қызылорда қаласы

Бастауыш сыныпта проблемалық оқыту арқылы сыни ойлауды дамыту.

Үнемі өзгеріп отыратын әлем қазіргі оқушының жеке басына белгілі бір талаптар қояды. Сонымен, қазіргі кезеңде оқушылар мобильді, белсенді, жаңашылдыққа тез бейімделе алады. Сондай-ақ қазіргі кезеңде оқушылар әртүрлі бұқаралық ақпарат құралдарынан келетін жеткілікті үлкен ақпарат ағынымен қоршалған: теледидар, радио, баспа басылымдары интернет желісі. Осындай көлемдегі ақпаратпен жұмыс істеу үшін, атап айтқанда, қажетті ақпараттық материалды талдау, түсіндіру, таңдау үшін оқушыларымыздың дамыған сыни тұрғыда ойлай алуы маңызды.

Өздеріңіз білетіндей, жеке тұлғаны қалыптастыруда бастауыш сынып үлкен рөл атқарады, ол да дамиды және модернизацияланады.

Бүгінгі таңда мектеп оқушыларын оқыту мен тәрбиелеудің бұрыннан қалыптасқан әдістемелері, технологиялары жаңа әдістермен алмастырылуда, сонымен қатар мұғалімнің рөлі өзгеруде, балаларға жаңа білім іздеу процесінде оларды басқаратын тәлімгерге айналуда. Бұл рөлдердің өзгеруі қазіргі заманғы оқыту технологияларының бағыттарының бірі болып табылатын проблемалық оқытудың негізінде жатыр.

Проблемалық оқыту-бұл мұғалімнің басшылығымен оқушыларға белсенді өзіндік жұмыс барысында шешілуі қажет проблемалық жағдайларды құруды көздейтін білім беру қызметін ұйымдастырудың бір түрі; нәтижесінде кәсіби білімді, дағдыларды, дағдыларды шығармашылық қабілет пен еркін ойлау қабілеттерін дамыту жұмыстары жүргізіледі. Бұл жағдайда мұғалім балаларды тек дұрыс бағытқа бағыттайды, жаңа білім іздеу процесіне тікелей араласпайды

Проблемалық оқытудың келесі кезеңдері бөлінеді:

- мәселені қою;
- шешім табу;
- шешімнің көрінісі;

Осы кезеңдердің әрқайсысы адамның интеллектуалды іс-әрекетінің ерекше түрі болып табылатын сыни ойлаудың қалыптасуы мен дамуымен тікелей байланысты, оның сипаттамалары: қабылдаудың, түсінудің жоғары деңгейі, қоршаған ақпаратты объективті бағалау.

Сыни ойлаудың бірнеше деңгейлері бар:

- 1) эмпирикалық-фактілерді сыни тексеру;
- 2) теориялық-білімді сыни тұрғыдан тексеру;
- 3) құндылықтардың метатеориялық деңгейі.

Зерттеушілер сыни тұрғыдан ойлауға қатысатын негізгі механизм-бұл мәселені анықтайтын, оны шешу жолдарын іздейтін, оларды негіздейтін, жағдайдың дамуы туралы белгілі бір болжамдар жасайтын ойлау процесі деп санайды. Сонымен, зерттеуші Дж. Дьюи егер оқушылар оқушының табиғи қызығушылығын тудыратын белгілі бір оқу мәселесін шешуге барлық назарын аударса, сыни ойлау белсенді дами бастайды дейді. Бұл жағдайда мұғалім алдын-ала өзекті мәселелердің шеңберін бөліп көрсетуі керек, оның тұжырымдамасын оқушылар кейіннен өз бетінше шеше білуі керек.

Оқушылардың сыни ойлауын дамыту-бастауыш сынып мұғалімінің алдында тұрған маңызды міндеттердің бірі, өйткені ойлаудың бұл түрі бастауыш мектеп жасында қалыптасады. Бұл факт осы кезеңде балаларға психикалық процестердің икемділігінің жоғары деңгейімен сипатталатындығына және жетекші іс-әрекеттің оқу іс-әрекеті болып табылатындығына байланысты.

Бүгінгі таңда сыни ойлауды дамыту технологиясы кеңінен қолданылады, оның басты мақсаты – балалардың ойлау қабілеттері мен дағдыларын дамыту, олар оқу іс-әрекетінде де, күнделікті өмірде де қажет: шешім қабылдау, ақпаратты өңдеу, әртүрлі жағдайларды талдау, ойластырылған қорытынды жасау. Бұл жағдайда есту, көру, жады, зейін, қабылдау, шығармашылық қабілеттер дамиды. Бұл технология танымдық белсенділікті ынталандыруға, оқушыларды зерттеу, шығармашылық қызметке ынталандыруға, жаңа материалды игеруге жағдай жасауға бағытталған әдістер ұсынылған.

Бұл технологияны қолдану бірінші сыныптан басталады және алгоритм бойынша жүзеге асырылады, оның ішінде мұғалім тарапынан бірқатар мақсатты міндеттер бар:

- белгілі бір мәселе бойынша өз пікірін ауызша да, жазбаша да дұрыс білдіру қабілетін қалыптастыру;
- қолайлы аргументті таңдау қабілетін дамыту;
- басқа адамдардың пікіріне құрметпен қарауға тәрбиелеу;
- өз сөздері мен іс-әрекеттері үшін жауапкершілік сезімін тәрбиелеу;
- шешім қабылдау, сындарлы қарым-қатынас құру бойынша бірлескен жұмыс

дағдыларын дамыту.

Сонымен қатар, сыни ойлау технологиясын қолдану сабақты үш кезеңге бөлуді білдіреді: «шақыру», «түсіну», «рефлексия».

Шақыру кезеңінде тақырып бойынша білімді өзектендіру және оған оқушылардың қызығушылығын ояту көзделеді. Тиісінше, бала » Мен не білемін?» және » Мен не білгім келеді?» сұрақтары бойынша ізденеді.

Түсіну кезеңі оқушылардың бірінші кезеңде, мұғалімнің басшылығымен, топтық жұмыс барысында қойған сұрақтарына жауап іздеуді қамтиды. Сонымен қатар, жаңа ақпаратты түсіну, оның бұрын алынған біліммен байланыстыра бастайды.

Рефлексия кезеңінде оқушылар өздерінің жағдайын, эмоцияларын, іс-әрекеттерінің нәтижелерін дербес бағалайды, » Мен не білдім?» сұрағына жауап тауып, өз тұжырымын жасай алады.

Сыни ойлауды дамыту технологиясы сабақтың кез-келген кезеңінде қолдануға болатын әдістер жиынтығын қамтиды.

Сыни ойлау әдістері оқушылардың ақпаратпен жұмыс істеу қабілеттерін дамытуға ықпал етеді, атап айтқанда, ақпараттық материалды іріктеу, талдау, синтездеу, мәселенің мәнін және оны шешу жолдарын анықтау, гипотезаларды алға жылжыту және жоққа шығару. Сонымен қатар, оқушылар алған білімдерін іс жүзінде қолдануға үйренеді.

Осылайша, сыни ойлауды дамыту технологиясы проблемалық оқыту принциптеріне негізделген заманауи оқу процесінің ажырамас бөлігі болып табылады деп айтуға болады. Оның көмегімен бүгінгі күннің шындығында қажетті жеке қасиеттер, кез-келген жағдайға бейімделуге, өмірдің әртүрлі салаларында үнемі өсіп келе жатқан ақпараттық ағынмен жұмыс істеуге мүмкіндік беретін интеллектуалды қабілеттер қалыптастырады және дамытады.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.